

رہنمودهایی برای بے کارگیری بهینه‌ی استانداردهای بین‌المللی حسابرسی

نگارش: استوارت هارتلی

عضو پیوسته انجمن حسابداران خبره انگلستان و ولز

ترجمه: عباس ارباب سلیمانی

هیأت تدوین استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان‌بخشی^۱ فدراسیون بین‌المللی حسابداران^۲ در مارس ۲۰۰۹ (اسفند ۱۳۸۷) نسخه جدید و روشنگرانه استانداردهای بین‌المللی حسابرسی را منتشر کرد. این استانداردها اغلب، همان استانداردهای موجود بود که با شکل جدید و بدون تغییر در زیربنای آنها - یعنی، رویکرد مبتنی بر ریسک (خطر)-^۳ منتشر شد. روشن است که پاره‌ای مؤسسات حسابرسی، به ویژه مؤسسات کوچک و متوسط^۴ و آنهایی که در کشورهای در حال رشد فعالیت می‌کنند، ممکن است نتوانند به اندازه کافی از مزایای رویکرد مبتنی بر ریسک سودجویند. برخی از آنها در حسابرسی بنگاه‌های کوچک و متوسط^۵ بیش از حد لزومی کار انجام می‌دهند و بر زمینه‌های نابهجا تمرکز می‌کنند.

مقاله‌ای که در ادامه می‌آید توسط آقای هارتلی، نویسنده‌ی "رہنمودی برای بے کارگیری استانداردهای بین‌المللی حسابرسی در حسابرسی بنگاه‌های کوچک و متوسط"^۶ از انتشارات کمیته مؤسسات کوچک و متوسط فدراسیون بین‌المللی حسابداران نگارش شده است تا به مؤسسات کوچک و متوسط در بے کارگیری بهینه و مقرن به صرفه استانداردهای حسابرسی، یاری رساند. این مقاله، علاوه بر ارائه رہنمودهایی برای بے کارگیری استانداردهای بین‌المللی حسابداری، به دیگر انتشارات فدراسیون بین‌المللی حسابداران در ارتباط با استفاده از استانداردهای بین‌المللی حسابرسی اشاره‌های بسیار دارد.

این مقاله توسط مسئولین فدراسیون بین‌المللی حسابداران مورد بررسی قرار گرفته است و هر چند که نظرات ارائه شده در مقاله، نظر کمیته‌ها و هیأت‌های فدراسیون بین‌المللی حسابداران نمی‌باشد، فدراسیون با حفظ حق چاپ آن، اجازه انتشار آن را داده است.

پل تامسون
مدیر ارشد فنی، کمیته مؤسسات کوچک و متوسط
فدراسیون بین‌المللی حسابداران

رخ می‌دهد که کوشش‌ها به جای تمرکز بر قضاوت حرفه‌ای برای تعیین میزان کار بر اساس اندازه و پیچیدگی واحد مورد رسیدگی و ریسک‌های مرتبط، بر تکمیل فرم‌ها و چک‌لیست‌های غیرضروری حسابرسی متتمرکز شود.

یک عصر مهم دیگر، طرز برخورد (با کار) است. اگر شریک مسئول کار دارای دیدگاه منفی باشد، به کارگیری استانداردهای بین‌المللی حسابرسی به جای آن‌که فرصتی باشد برای بهبود کیفیت و اثربخشی هزینه‌های حسابرسی، به آسانی تبدیل به کار اضافی در جهت رعایت آن استانداردها می‌شود. بهتر آن است که استانداردهای بین‌المللی حسابرسی را به خوبی فرا گیریم. کسب دانشی خوب از الزامات (این استانداردها) می‌تواند توابع بخش باشد. چنین دانشی، شرکا و مسئولین کار حسابرسی را چنان مجهز می‌کند که بتوانند کار حسابرسی را رهبری کنند، از قضاوت حرفه‌ای خود عاقلانه استفاده نمایند و درباره موارد زیر به گونه‌ای آگاهانه و مطمئن، تصمیم‌گیری کنند.

• تغییرات لازم در جریان کار و سیستم کنترل کیفیت مؤسسه، شامل:
* درگیری شریک (یا شرکا) در برنامه‌ریزی (حسابرسی).

۶. ارتباط متقابل را حفظ کنید.

۱. الزامات استانداردهای بین‌المللی حسابرسی را به خوبی فراگیرید.
”دانش، قدرت است“ - سِر فرانسیس یکن، ۱۵۹۷

شگفت‌انگیز این که بسیاری از مؤسسات کوچک و متوسط هنوز هم باید وقت زیادی را صرف مطالعه استانداردهای بین‌المللی حسابرسی کنند. خرده دانش می‌تواند خودشکنانه باشد چون نسبت به الزامات واقعی استانداردهای بین‌المللی حسابرسی، ابهام و تردید ایجاد می‌کند. تبیهی آن، تلف کردن وقت برای یافتن آنچه که واقعاً باید انجام شود و انجام دادن کارهای غیرضرور است. کمبود دانش درباره الزامات، بهویژه می‌تواند سبب موارد زیر شود:

• کل فاز برآورد ریسک در انجام حسابرسی به جای آن که کوشش‌های حسابرسی بر روی زمینه‌هایی متتمرکز شود که ریسک وجود تحریف در صورت‌های مالی زیاد است، به ”بار“ اضافی بر بار سایر آزمون‌های محتوای اجرا شده تبدیل می‌شود.

• تبدیل یک کار ساده و آسان به یک کار پیچیده و وقت‌گیر. این در مواردی

با چرخش توجه به شکل روشنگرانه استانداردهای بین‌المللی حسابرسی (منتشر شده در سال ۲۰۰۹)، شاید بهترین زمان برای حسابرسان باشد که بهره‌گیری از رویکرد مبتنی بر ریسک (قابل اجرا در حسابرسی‌های سال ۲۰۰۵ به بعد و زیربنای استانداردهای بین‌المللی حسابرسی موجود) را از دید به کارگیری بهینه و مقوون به صرفه، ارزیابی کنند.

مسئولین هیأت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان‌بخشی، به کارگیری استانداردهای بین‌المللی حسابرسی مناسب با اندازه و پیچیدگی پنگاه‌ها را در راستای یاری به حسابرسان در به کارگیری بهینه و مقوون به صرفه شکل جدید و روشنگرانه استانداردهای بین‌المللی حسابرسی، در اوایل ۲۰۰۹ منتشر کردند.

۱. الزامات استانداردهای بین‌المللی حسابرسی را به خوبی فرا گیرید.
۲. منشا ریسک‌ها را شناسایی کنید
نه فقط آثار ریسک‌ها.
۳. برای برنامه‌ریزی، وقت صرف کنید.
۴. محیط کنترلی را بشناسید.
۵. هدف، بهبود مستمر باشد.

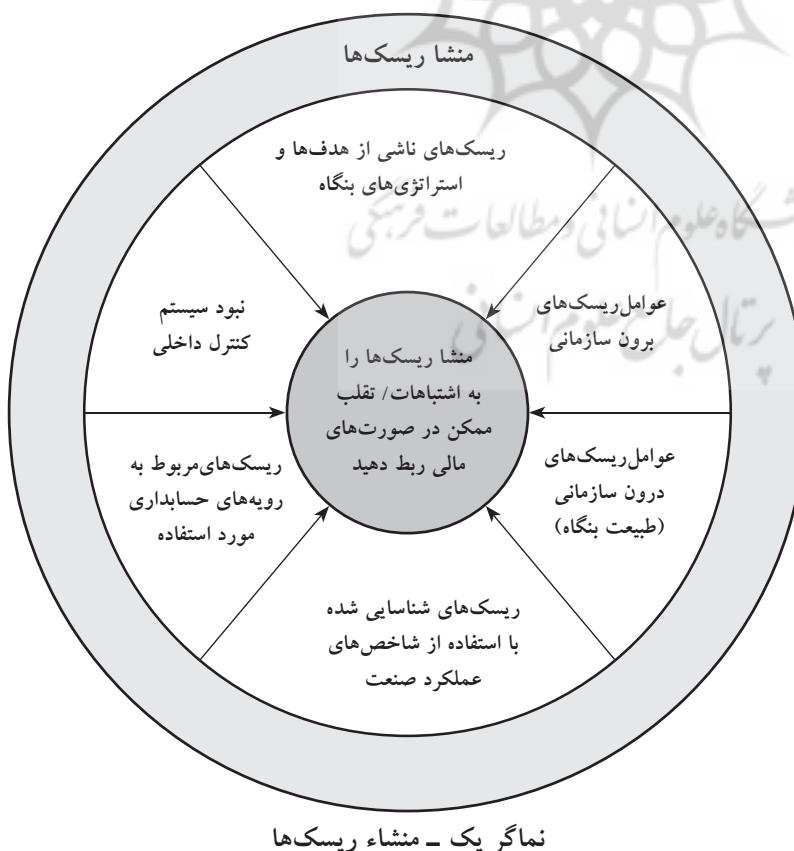
فروش، پاداش نگیرد، پرداخت اقساط وام‌های بانکی به تأخیر افتاد یا مسأله تداوم فعالیت بنگاه به عنوان یک واحد دایر ممکن است مورد تردید قرار گیرد. در واقع آنچه ظاهراً یک ریسک ساده تجاری است می‌تواند انگیزه ارتکاب تقلب را در برخی از افراد بنگاه اقتصادی ایجاد کند- مثلاً همین مدیر فروش را در نظر بگیرید که در معرض نگرفتن پاداش فروش است!

عنوان/استاندارد بین‌المللی حسابرسی شماره ۵-۳۱، شناسایی و برآورد ریسک تحریف‌هایی با اهمیت از طریق کسب شناخت از واحد مورد رسیدگی و محیط است. پس شناسایی ریسک باید برای مثال، کاهش تقاضا برای محصولات بنگاه می‌تواند منشاء ریسک باشد. یک تحریف بارز (اثر) در صورت‌های مالی، ارزشیابی موجودی‌های مواد و کالا است. بسته کردن به همین یک مورد، اشتباہی بزرگ خواهد بود. به دیگر تحریف‌های ممکنی فکر کنید که می‌تواند از این منشاء سرچشمه بگیرد. برای مثال، فروش کم‌شونده بنگاه می‌تواند سبب شود مدیر می‌شود.

- * متناسب‌سازی فرم‌ها و چک‌لیست‌های حسابرسی به گونه قابل استفاده در واحدهای مورد رسیدگی با اندازه‌ها و پیچیدگی‌های متفاوت، صنایع خاص و ریسک‌های هر کار حسابرسی.
- * مرور پروندهای به طور مرتبت برقراری ارتباط منظم با کارکنان.
- * بازدهی هر کار حسابرسی.
- شناسایی زمینه‌های آموزشی لازم برای کارکنان.

- تعیین موارد مشمول (و غیرمشمول) در دامنه‌ی حسابرسی، برآورد ریسک و طراحی روش‌های حسابرسی لازم.
- چگونگی برخورد با ریسک تقلب.
- تخصیص مؤثر کارکنان و منابع (به کارهای حسابرسی).
- درک درست از استانداردهای بین‌المللی حسابرسی، از دیدگاه‌های زیر مهم است:
- تعیین و تشخیص موارد زیربنایی برای ایجاد تغییرات در استانداردهای بین‌المللی حسابرسی در آینده.
- پالایش دیدگاه‌ها و رویکردهای مؤسسه برای برخورد با مسائل ناشی از به کارگیری استانداردها در هر کار حسابرسی. حسابرسی خیلی از بنگاه‌های اقتصادی کوچک ممکن است سهل و آسان باشد، اما برخی از آنها ممکن است چالش‌هایی را به وجود آورند (مانند تجارت و تخصص اندک کارکنان حسابداری و سیستم کترل داخلی غیررسمی) که در بنگاه‌های اقتصادی بزرگر وجود ندارند.

- ## ۲. منابع و منشاء ریسک‌ها
- شناسایی کنید نه، تنها آثار آنها را. آموختن، کشف آن است که هر چیزی ممکن می‌باشد"- فیتز پرل در مواردی که از حسابرس می‌خواهند ریسک‌ها را شناسایی کند، حسابرس به طور طبیعی به مطالعه صورت‌های مالی می‌پردازد. گرچه این کار می‌تواند به شناسایی آثار ریسک‌هایی چون ارزشیابی موجودی‌های مواد و کالا، کامل بودن فروش‌ها یا میزان دقت

پرسش‌های اصلی که باید در نشست برنامه‌ریزی، مورد توجه قرار گیرد به شرح نماگر دو است.

افزون بر این، به اعضای گروه تأکید کنید مواردی را شناسایی کنند که روش‌های رسیدگی به آنها در مقایسه با تحریف مربوط به آن، بیش از حد به نظر می‌رسد. برای مثال، در مواردی که مانده اکثر حساب‌ها مبلغی ناچیز است، آیا اجرای همه روش‌های حسابرسی موجود در لیست بلندبالای استانداردهای حسابرسی در مورد آنها ضروری است یا بهتر است آنها را در مورد مانده‌های به مراتب هنگفت‌تر اجرا کرد؟

با صرف وقت و حوصله مطمئن شوید که هریک از اعضای گروه، لزوم و هدف مستنداتی را درک کند که از وی خواسته می‌شود. اگر اعضای گروه، بدون درک کامل از کاربرگی که تکمیل می‌کنند به این کار پردازد، ممکن است اوقات بسیاری از دست برود.

دیگر نکات قابل توجه در برنامه‌ریزی به شرح زیر است:

- از برخورد مناسب با ریسک تقلب، اطمینان یابید. چون که تقلب، عمدی است، کشف آن ممکن است
- بروجور درست با نارسایی‌های شناسایی شده در اجرای کارهای پیشین.
- اطمینان یافتن از این که هریک از اعضای گروه متوجه شده است که چه کاری باید انجام دهد و چرا.

بودجه و حسابرسی بی‌کیفیت و افزون بر بودجه، اغلب برنامه‌ریزی مؤثر حسابرسی است.

برنامه‌ریزی مؤثر حسابرسی نیازمند دو عنصر اصلی زیر است:

- صرف وقت با حوصله توسط شریک و دیگر مسئولان کار. این صرف وقت لزوماً به معنای آن نیست که نشست‌های متعدد گروه حسابرسی در محل دفتر مؤسسه برگزار شود. در مورد کارهای حسابرسی بسیار کوچک، با یک نشست توجیهی در شروع کار و صرف وقت موردي بر حسب نیاز در جریان کار، می‌توان برنامه‌ریزی مؤثری داشت.
- آمادگی برای گرفتن تصمیم‌های عمده براساس قضاؤت حرفه‌ای.

برنامه‌ریزی شامل موارد زیر است:

- آگاهی دادن به اعضای گروه حسابرسی درباره این که واحد مورد رسیدگی، چه بنگاهی است، چه تعییراتی نسبت به سال قبل در آن رخ داده و آثار احتمالی آنها کدام است.
- برخورد درست با نارسایی‌های شناسایی شده در اجرای کارهای پیشین.
- اطمینان یافتن از این که هریک از اعضای گروه متوجه شده است که چه کار و فعالیت بنگاه چیست؟ کار کنن اصلی بنگاه کدامند؟ ریسک‌های اصلی کدامند؟

هم گام با به دست آوردن اطلاعات، با حوصله به شناسایی منشا ریسک‌ها پیردازید. سپس، اندیشه کنید که چه تحریف‌هایی (شامل آنهایی که به دليل تقلب، پدید می‌آیند) می‌تواند در صورت‌های مالی رخ دهد. بیشتر منشاء ریسک‌ها که بدین ترتیب شناسایی می‌شود احتمالاً دارای ماهیتی فرآگیر (آنها رانمی‌توان به گزاره‌های (ادعاها) مشخصی ربط داد) خواهند بود که در برآورده ریسک‌ها در سطح صورت‌های مالی، یاری رسان می‌باشد.

شناسایی مؤثر ریسک‌ها، اطلاعاتی را نیز فراهم می‌آورد که می‌تواند در تدوین پیشنهادهای سازنده در زمینه‌هایی استفاده شود که بنگاه اقتصادی باید مورد توجه قرار دهد.

۳. برای برنامه‌ریزی، وقت صرف کنید.

کسی که برنامه‌ریزی نمی‌کند، برنامه‌ی شکست خود را می‌ریزد. گمان می‌گویند هریک ساعت که صرف برنامه‌ریزی شود، پنج ساعت در زمان اجرا صرفه‌جویی می‌گردد. بسیاری از مؤسسه‌ات حسابرسی کوچک و متوسط این واقعیت را دریافت‌هاند. تفاوت بین حسابرسی با کیفیت بالا و در محدوده

می‌پیمایند که حسابرس پیشین (یا سال گذشته) رفته و نتیجه‌ی آن، پرونده‌ای است که پرونده سال پیش. راه بهتر آن است که مستندسازی در سال اول انجام شود و در سال‌های بعد، بابت تغییرات رخ داده، تا حد ممکن پرونده مستندات به روز گردد. مستندسازی سال اول قاعده‌تاً باید حسابرسان سال بعد را در درک بهتر از بنگاه مورد رسیدگی کمک کند و سبب شود توجه خود را به روندهای جدید صنعت، تغییرات اساسی در عملیات، ریسک‌های ذاتی جدید و کنترل‌های داخلی تغییریافته متمنکز نمایند. اگر تغییرات، اندک باشد، مستندات اضافی و جدید نیز اندک خواهد بود.

دستیابی به بهبود مستمر، مستلزم توجه به طرز کارها، در همه نشست‌های گروه حسابرسی است. نمونه‌هایی در زیر می‌آید:

• فهرست پرونده‌های را تجدیدنظر کنید.
استانداردهای بین‌المللی حسابرسی، واژگان و مفاهیم جدیدی را مطرح کرده است که میانگاه حسابرسی است. فهرست پرونده‌های مؤسسه را بررسی و واژگان و فرایندهای جدید را در آن اعمال کنید.

از نگاه به کنترل‌های فرآگیر و کنترل‌های عملیاتی در نماگر سه به تصویر کشیده شده است.

مهم‌ترین کنترل‌های داخلی هر بنگاه اقتصادی با هر اندازه، کنترل‌هایی است که در محیط کنترلی آن یافت می‌شود. گاه به آنها می‌گویند "top tone at the top" (نظم و ترتیب در سطح بالای بنگاه) که ارزش‌های تعهد بنگاه اقتصادی و مدیریت آن را نسبت به کارданی و اخلاق (حرفه‌ای) تعیین و مشخص می‌کند. اگر خوب باشد، صاحب سرمایه مدیر در یک بنگاه اقتصادی کوچک می‌تواند کنترل‌های مؤثری را بر عملیات داشته باشد که در بنگاه‌های بزرگ‌تر، تنها می‌توان آن را با تفکیک گستردۀ وظایف به دست آورده. اما اگر خوب نباشد، زیر پاگذاری کنترل‌ها توسط مدیریت به آسانی می‌تواند رخ دهد و حتی بهترین کنترل‌های عملیاتی مربوط به فرایندهایی چون خرید و فروش می‌تواند زیر پا گذاردۀ شود.

بدیهی است که در رویکرد مبتنی بر ریسک، تنها کنترل‌های مربوط، شناسایی، مستند و برآورده می‌شود.

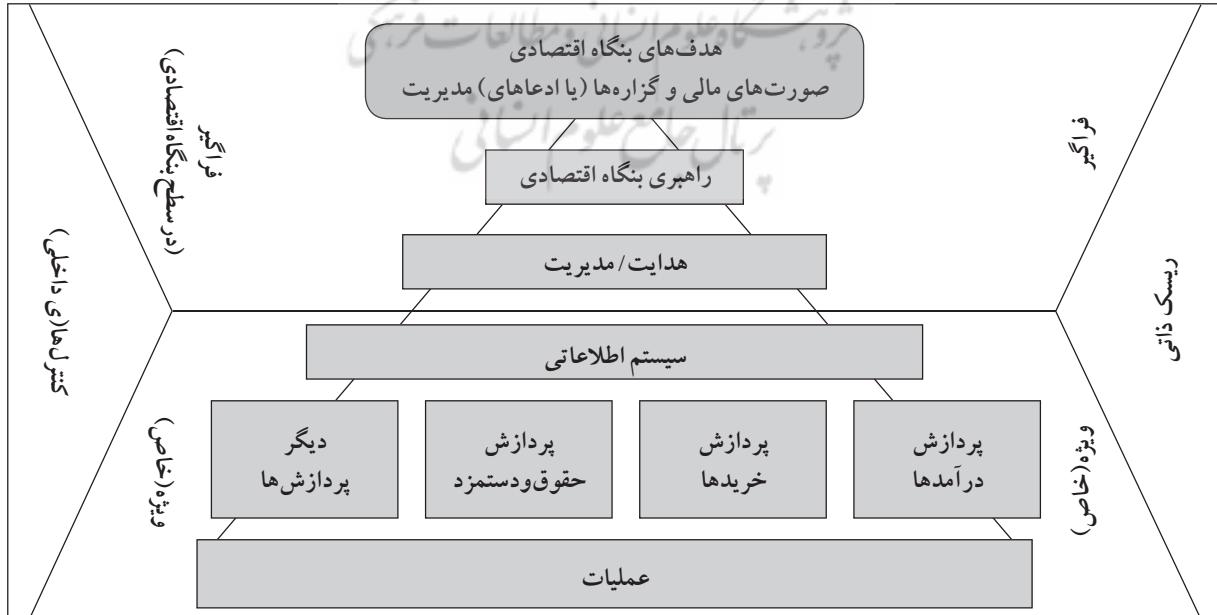
۵. هدف، بهبود مستمر باشد.

برخی حسابرسان کورکورانه راهی را

به اجرای سرزده برخی روش‌ها، مانند شمارش موجودی صندوق، نیاز داشته باشد. اعضای گروه را به داشتن تردید حر斐ه‌ای و فکر جستجوگر تشویق کنید و به آنان اجازه دهید موضوعات، مشاهدات یا مسایل پیچیده را مطرح کنند. تقلب ممکن است از کنار هم قرار دادن تعداد زیادی یافته‌های کم‌اهمیت، کشف شود.

• بخش‌های مشابه یا مرتبط از یک کار را به یک نفر واگذار کنید. بدین ترتیب، از دوباره کاری در هر زمینه پیش‌گیری می‌شود.

۴. محیط کنترلی را بشناسید.
هنگام کسب شناخت از سیستم، کنترل داخلی در ارتباط با حسابرسی، از شناسایی کنترل‌هایی چون کنترل‌های مربوط به محیط کنترلی، اطمینان یابید. برخی، این‌گونه کنترل‌ها را "کنترل‌های فرآگیر" می‌نامند. کنترل‌های فرآگیر، که متفاوت از کنترل‌های عملیاتی می‌باشند، به موضوعاتی چون صلاحیت و اخلاق، حر斐ه‌ای، راهبری بنگاه، توانمندی کارکنان (بنگاه)، برخورد مدیریت با موضوع کنترل‌های داخلی، پیش‌گیری از تقلب، مدیریت ریسک و نظارت بر عملکرد کنترل‌ها می‌پردازد. یک نمونه

نماگر ۳ - کنترل‌های فرآگیر و کنترل‌های عملیاتی

نتیجه‌گیری:

۱. استانداردهای بین‌المللی حسابرسی را مطالعه کنید. آنها را به خوبی فراگیرید.
۲. منشاء ریسک‌های ویژه بنگاه اقتصادی را شناسایی و سپس آثار آنها را بر صورت‌های مالی، تعیین کنید.
۳. چند برابر وقت صرف شده برای برنامه‌ریزی، صرف‌جویی می‌شود. از قضایت حرفه‌ای برای تمرکز کوشش‌های حسابرسی بر موارد نیازمند آن استفاده کنید.
۴. محیط کنترلی (بنگاه اقتصادی) را بشناسید.
۵. هدف خود را بهبود مستمر حسابرسی قرار دهید. این کار شامل مستندسازی شواهد حسابرسی در سال اول و به‌گونه‌ای است که به روز کردن آن در سال‌های آتی، برای مثال، توجیه مديیریت (و راهبران بنگاه) درباره این که حسابرسی چیست، مسئولیت‌های حسابرس بر اساس استانداردهای بین‌المللی حسابرسی کدام است و چه کارهایی وجود دارد که مديیریت می‌تواند انجام دهد تا کار حسابرسی به خوبی هرچه بیشتر انجام شود.
۶. از توجیه شدن (و بودن) مديیریت درباره این که حسابرسی چیست، اطمینان یابید و کانال‌های روشن و سازنده ارتباط با مديیریت را برقرار کنید تا به روانی اجرای حسابرسی کمک کند.

بسادگی قابل شناسایی می‌شود.

- * نکات حسابرسی، حل و فصل آنها و هرگونه تماس مربوط با مديیریت یا راهبران بنگاه اقتصادی را در یک جا ثبت کنید. این کار می‌تواند به شکل یادداشت خلاصه نیز باشد. چنین عملی از نادیده‌گیری موضوعی در زمان بررسی پرونده، پیشگیری می‌کند و در برنامه‌ریزی حسابرسی در سال‌های آتی، کمکی شایان خواهد بود.
- ۶. ارتباط متقابل را حفظ کنید. ارتباطات خوب و منظم حسابرس (با حفظ استقلال و بیطرفی) با مديیریت و راهبران بنگاه اقتصادی از دیدگاه پیش‌گیری از سوء تفسیرها و ایجاد روابط سازنده کاری، بسیار مهم است. برای مثال، توجیه مديیریت (و راهبران بنگاه) درباره این که حسابرسی چیست، مسئولیت‌های حسابرس بر اساس استانداردهای بین‌المللی حسابرسی کدام است و چه کارهایی وجود دارد که مديیریت می‌تواند انجام دهد تا کار حسابرسی به خوبی هرچه بیشتر انجام شود.

* بررسی پرونده‌ها را به بهترین وجه ممکن برای سال جاری و سال‌های آتی، مورد توجه قرار دهید.

* همه ریسک‌های شناسایی شده و برآورده آنها را در یک جا با یگانی کنید. گردآوری مستندات همه ریسک‌ها در یک جا، احتمال نادیده گرفتن بعضی از ریسک‌ها را کاهش می‌دهد، به برآورد یکنواخت آنها کمک می‌کند و بررسی پرونده را آسان‌تر می‌نماید. شما می‌توانید هر ریسک را به نحوه برخورد با آن، عطف متقابل بدهید. سرانجام، به روز رسانی عوامل ریسک را در جریان حسابرسی و سال‌های آتی نیز آسان‌تر می‌کند.

* مستندسازی کنترل‌های داخلی را استاندارد کنید. هنگام مستندسازی کنترل‌های داخلی، از وجود ارتباط بین ریسک‌های تحریف بالهمیت و روش‌های کنترل داخلی کاهنده این گونه ریسک‌ها، اطمینان یابید. این کار، بررسی کننده پرونده را قادر به ارزیابی طراحی کنترل‌ها می‌کند و در صورت رخدادن تغییرات در آنها، اثر یا آثار تغییرات بر طراحی کنترل‌ها

پی‌نوشت‌ها

1- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB)

2- International Federation of Accountants (IFAC)

3- Risk

4- Small and Medium- Sized Practices (SMPs)

5- Small and Medium- Sized Entities (SMEs)

6- Guide to Using International Standards on Auditing in the Audit of Small- and- Medium- Sized Entities

<http://web.ifac.org/publications/international-auditing-and-assurance-standards-board/practice-alerts-and-q-as#applying-isas-proportionate>

• مدل‌های استانداردهای بین‌المللی حسابرسی تهیه شده توسط کارکنان هیأت بین‌المللی استانداردهای حسابرسی در نشانی

<http://web.ifac.org/clarity-center/support-and-guidance#suport-modules>

• راهنمای به کارگیری استانداردهای بین‌المللی در بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط در نشانی

<http://web.ifac.org/publications/small-and-medium-practices-committee>

• راهنمای کنترل کیفیت برای مؤسسات حسابرسی کوچک و متوسط در نشانی

<http://web.ifac.org/publications/small-and-medium-practices-committee>

• ترجمه برخی از این انتشارات به زبان‌های غیر از انگلیسی در نشانی

<http://web.ifac.org/Translations/database.php>

منابع فدراسیون بین‌المللی حسابداران

الکترونیکی پیوسته

• مرکز بین‌المللی مؤسسات حسابرسی کوچک و متوسط به نشانی www.ifac.org/smp

شامل:

* لینک‌های مربوط به نشانی [links.php](http://www.ifac.org/SMP/relevant_links.php)

* روزنامه الکترونیکی سه‌ماهه به نشانی [index.php#News](http://www.ifac.org/SMP/index.php#News)

• مرکز روشنگری هیأت بین‌المللی استانداردهای حسابرسی به نشانی

<http://web.ifac.org/clarity-center/index>

انتشارات

• همه انتشارات کارگروه‌های استانداردهای حسابرسی و مؤسسات حسابرسی کوچک و متوسط در پنجم انتشارات و منابع وب‌گاه به

<http://web.ifac.org/publications>

• به کارگیری استانداردهای بین‌المللی حسابرسی، متناسب با اندازه و پیچیدگی بنگاه در نشانی